

SOOČANJE Z VEDENJSKIMI TEŽAVAMI V VRTCU

Prispevek iz knjige Building Better Behaviour in the early years, Chris Dukes in Maggie Smith

Na vedenje otrok vpliva mnogo različnih dejavnikov, lahko pozitivno ali negativno. Ko se soočimo z vedenjskimi težavami ali neprimernim vedenjem, raziščemo vse možne dejavnike, ki nam pomagajo pri razumevanju in usmerjanju vedenja. Vedno začnemo pri sebi, svojih stališčih, občutkih in pristopu do otroka. Pri obvladovanju vedenja se osredotočimo na pozitiven pristop, torej na spodbujanje pozitivnega vedenja in preprečevanje situacij, ki vodijo v težave. V nadaljevanju sledi prevod iz knjige z nasveti, kako se vedenjskim težavam lahko izognemo s skrbnim načrtovanjem in strategije, ki jih lahko uporabimo, ko se težave pojavijo.

1. REFLEKSIJA

Misli in čustva močno vplivajo na vedenje, tako pri odraslih kot pri otrocih. Naš odziv na otrokovo vedenje ima močan vpliv na njegovo vedenje v prihodnosti. Kadar se ta vpliv redno pojavlja, govorimo o spirali vedenja. Spirala vedenja je lahko pozitivna ali negativna. Pomembno je, da s samorefleksijo in pogovorom prepoznamo negativno spiralo in ustrezno spreminjamo svoje odzive. Ko določene vzorce vedenja redno ponavljamo dalj časa, postanejo ustaljeni, nanje pa zelo težko vplivamo. Otrokovega vedenja ne moremo vedno spremeniti, lahko pa spremenimo svoj odziv in s tem poskušamo vplivati na vedenje otroka.

Spirala vedenja

- Otrokove misli in čustva sprožijo določeno vedenje.
- Vedenje razumemo in si razlagamo v skladu s svojimi prepričanji, izkušnjami ...
- Naše interpretacije sprožijo določena čustva, ki vplivajo na naše vedenje do otroka.
- Naše interpretacije vplivajo na jezik, ki ga uporabimo. Kako govorimo o otroku in z otrokom, vpliva na podobo, ki jo ima otrok o sebi.
- S svojim vedenjem in komunikacijo vplivamo na otrokove misli in čustva, ki določajo, kako se bo otrok odzval v prihodnje.

2. NAČRTOVANJE

Rutina

- Vnaprej določena rutina večini otrok zagotavlja občutek varnosti in nadzora.
- Dogajanje naj bo predvidljivo, da otroci vedo kaj se dogaja in kaj se od njih pričakuje.
- Otrokom je lahko v pomoč urnik dogajanja, ki je na vidnem mestu.
- Z otroki se pogovorimo in jih pripravimo na spremembe v dnevni rutini (obiskovalci, izleti, nove dejavnosti).
- Vnaprej opozorimo otroke, kadar se aktivnost spremeni ali zaključuje. Z opozorilom nekaj minut pred koncem otrokom pomagamo in jih spodbudimo, da dokončajo svojo dejavnost. Otrokom, ki želijo nadaljevati, shranimo izdelek na varno mesto in zagotovimo, da ga bodo lahko dokončali kasneje.
- Za priljubljene dejavnosti vzpostavimo sistem, po katerem se otroci izmenjujejo. Z vizualnimi pripomočki otrokom pomagamo, da si predstavljajo, koliko otrok lahko sodeluje pri določeni dejavnosti in koliko časa imajo na voljo (peščena ura, značke, tabela s fotografijami otrok ...).
- Kljub vnaprej določeni rutini, vedno pustimo nekaj prostora za prilagodljivost in spremembe, ki izhajajo iz potreb, pobud in odzivov otrok. Tako smo pripravljene na nepredvidljive situacije.

Načrtovanje prostora

- Pri urejanju prostora se spustimo na višino pogleda otrok, da si lažje predstavljamo, kako zaznavajo prostor.
- Vsebine, namenjene otrokom, naj bodo razstavljene v višini pogleda.
- Z razporeditvijo v prostoru poskusimo preprečiti tekanje in lovljenje po igralnici. Otroke seznanimo, da so temu namenjeni prostori, kot so telovadnica, hodnik, igrišče.
- Uredimo miren kotiček, kamor se otroci lahko umaknejo, da se sprostijo in umirijo.
- Vsak otrok naj ima svoj prostor namenjen za njegove pripomočke in izdelke.
- Pri urejanju prostora upoštevamo posamezne potrebe vseh otrok.

Načrtovanje dejavnosti in pripomočkov

- Dejavnosti in pripomočke prilagodimo tako, da lahko sodelujejo vsi otroci v skladu s svojimi sposobnostmi.
- Predvidimo in načrtujemo prilagoditve za otroke, ki potrebujejo več podpore in pomoči.
- Individualni načrt za posameznega otroka povezujemo z načrtovanjem dejavnosti za celotno skupino.
- Pri načrtovanju dejavnosti upoštevamo individualne interese, potrebe in močna področja posameznih otrok.

- Zagotovimo, da imamo na voljo dovolj materiala in igrač, da se lahko v dejavnost vključijo vsi otroci, ki to želijo (si delijo ali se izmenjujejo). Pri tem smo pozorni, da s pretirano količino ne nasičimo prostora, ki je namenjen za igro.
- Otroci naj imajo občutek, da je sistem pošten in enak za vse. Poskrbimo, da vsi otroci pridejo na vrsto, da ne čakajo vedno isti otroci.
- Pripravimo dejavnosti, ki spodbujajo sodelovanje med otroki.

Samostojnost in možnost izbire

- Otroci naj imajo možnost izbire in samostojnega sprejemanja odločitev.
- Spodbujamo, da sami izberejo material in načrtujejo dejavnost.
- Material in igrače so shranjene tako, da jih otroci lahko dosežejo.
- Spodbujamo otroke, da govorijo o ovirah in težavah ter sami razmislijo o možnih rešitvah (pomagamo, vendar sami rešitve ne ponudimo prehitro).

Čustva in občutki

- Pomagamo otrokom, da ubesedijo svoja čustva.
- S pomočjo iger in ilustracij pomagamo otrokom, da prepoznajo svoja čustva in čustva drugih.
- Odrasli z otroki govorimo o svojih čustvih in občutkih, ter zakaj se tako počutimo.
- Ko se pogovarjamo o otrokovem vedenju uporabljamo fraze: »Ko se vedeš ..., se jaz počutim ....«.
- Pri pogovoru o občutkih in čustvih si lahko pomagamo z zgodbami in lutkami.
- Otrokom sporočamo, da je v redu, če so jezni ali žalostni. Pomagamo jim izraziti ta čustva.

3. STRATEGIJE

Ko se neprimerno vedenje pojavi je najbolj pomembno, da ostanemo mirni. Če imamo vnaprej pripravljen nabor strategij, ki jih lahko uporabimo, v nepričakovanih situacijah lažje **ukrepamo mirno, odločno in dosledno**.

- Ponudimo izbiro (možni izhodi iz težavne situacije).
- Vedenje načrtovano ignoriramo (kadar otrokove vedenje ne predstavlja nevarnosti).
- Otroka zamotimo in odvrnemo pozornost od konfliktna situacije.
- Otroka odstranimo iz situacije, ki lahko vodi v konflikt.
- Pri konfliktih med otroki delujemo kot povezovalc ne kot razsodnik. Vedno ostanemo nevtralni in otrokom pomagamo, da konflikt rešijo sami.

- Prepoznamo in sprejmemo otrokova čustva, s tem otroku pokažemo empatijo in razumevanje.
- Odrasli smo pozitiven vzgled otrokom, zato smo pozorni na svoje vedenje in reakcije.
- Ko govorimo z otrokom, se sklonimo in približamo obrazu (očesni kontakt ni nujen, morda ga otrok ne zmore). Govorimo umirjeno, na otroka ne kričimo.
- Uporabljamo preprost in razumljiv jezik, še posebej v situacijah, ko je otrok razburjen. Preverimo, da je otrok slišal in razumel; po potrebi ponovimo.
- Medtem, ko je otrok razburjen, prepoznamo in ubesedimo njegova čustva. O vedenju se pogovorimo kasneje, ko se otrok povsem pomiri. Medtem, ko je otrok preplavljen s čustvi, ni sposoben pogovora na razumski ravni (enako je tudi z odraslimi).
- Izogibamo se pogovoru o konkretnih otrocih ali dejanjih. O situacijah se v skupini pogovorimo splošno in neosebno, lahko preko zgodbe, igre vlog ali s pomočjo lutk. Otroke spodbujamo, da razmišljajo o teh situacijah z vidika drugih.
- Pričakovanja do otrok naj bodo jasna.
- Izogibamo se praznim pohvalam, kot so »priden«, »bravo« ... Če želimo pohvaliti otroka, izpostavimo konkretno lastnost ali dejanje. Nekaterim otrokom več pomeni pozornost in iskren interes odraslih, kot besedna pohvala.
- Uporabljamo pozitivne spodbude, ko otrokom podajamo navodila. Primer: »Odlično bi bilo, če bi lahko dokončala sestavljanke pred kosilom.« namesto »Takoј pospravi sestavljanke, ker bo kosilo.« ...
- Ko otrokom ponudimo izbiro, jih učimo sprejemati odločitve in prevzemanja odgovornosti za svoje vedenje. Primer: »Lahko počakaš na vrsto za igračo ali si izbereš kaj drugega«.

